

Preek voor 24-10-2009, 10.30 uur, dag voor nieuwe oud-katholieken, Hilversum.
Lezingen en gebeden B 25: Jesaja 59:15b-20; Hebrëen 6:9-12; Markus 10:46-52.

Beste vrienden,

Wie heb ik voor me bij deze preek? Nieuwe oud-katholieken, dat wil zeggen: mensen die in de afgelopen jaar vijf jaar oud-katholiek zijn geworden of daarover denken, en ik vermoed dat er onder u ook nog wel iemand zal zijn die al langer oud-katholiek is.

Wat is dat dan eigenlijk, oud-katholiek? Want u maakt me toch niet wijs, dat dat alleen betekent dat je ingeschreven staat als lid van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland. Eigenlijk moet je zeggen, of je je op grond van het evangelie überhaupt wel aan een instituut als een kerkgenootschap is, kunt binden. Roept het evangelie juist niet op tot een vrijheid, los van een instituut? Geeft Jezus zelf niet het voorbeeld, want hij heeft het voortdurend aan de stok met geloofsgenoten die hem in een bepaalde structuur proberen te dwingen of te vangen, en steeds doorbreekt Jezus zo'n dwangbuis met een beroep op zijn hemelse Vader. Die houding hoor je ook veel van moderne mensen, die best wel gelovig zijn, maar die zich niet aan een instituut als de kerk willen binden. Ze wijzen dan nogal voor de hand liggend op zwarte bladzijden uit de geschiedenis: de inquisitie, de kruistochten en de godsdienstoorlogen – of dichterbij: naar diegenen die uit naam van een God een ander te lijf gaan, in Irak, in Afghanistan, steeds als Amerika erop uit trekt, is dat met “God bless America!” Kortom: als je werkelijk volgeling van Jezus wilt zijn, dan kun je je eigenlijk niet binden aan een instituut als de kerk.

En toch hebt u gekozen – of denkt u erover te kiezen – voor die kerk. Waarom? Misschien wel juist omdat die kleine kerk zo kwetsbaar is. De kleinheid van de oud-katholieke kerk is zowel een sterk punt als zwak punt. Sterk is de kleinheid, omdat de organisatie plat is, omdat mensen elkaar kennen, omdat de lijntjes kort zijn en bijna iedereen de bisschop tutoyeert. Maar zwak is het, dat door die kleinheid en die persoonlijke betrokkenheid van alle kerkleden, mensen soms ook teveel gaan hechten aan wat als traditioneel wordt gezien, dat ze gauw bang zijn dat er iets essentieels verloren gaat als de kerk verandert. Dat was de vraag in 1909, toen het Latijn in de mis vervangen werd door het Nederlands; dat was het geval toen er de Synode werd en ook toen het gedwongen priestercelebaat werd opgeheven; dat was meer recentelijk het geval toen het gewijde ambt voor vrouwen werd opengesteld; en het is nu het geval in de discussie over de zegening van echtparen van gelijk geslacht.

Wat is er dan essentieel is ons kerkzijn, waarin zijn we méér dan een instituut? Ik noem een aantal punten, die ik in de schriftlezingen van vanmorgen hoor.

Allereerst is daar de profetie van Jesaja, waarin we horen over het optreden van de Heer God. Dat optreden wordt vergeleken met de kracht van een rivier in een smalle bedding. Wat voor beeld roept dat op? Ik hoor daarin, dat Gods recht zich een weg baant en de geëigende kaders doorbreekt. Gods recht is overweldigend en breekt door. Dat lijkt angstaanjagend, maar bedenk dan wel dat het water is, levenbrengend water in een dor land. En dat is precies wat er in het voorgaande werd verteld – en wat u morgenochtend in de mis kunt horen. Daar hoor je een klaagzang van het volk, dat al het recht uit het land is verdwenen, dat de arme slachtoffer wordt van uitbuiting en onderdrukking en dat niemand in staat lijkt licht te brengen in die duisternis. Gods recht dat zich baant breekt door die droge rivierbedding is daarom een bevrijding: om het met het Magnificat te zeggen: machtigen stoot hij van hun troon, nederigen verheft hij uit het stof. De mens die niet meetelt en die wordt buitengesloten, die komt tot zijn recht waar Gods recht zich baan breekt.

Als er iets is, dat de kerk door de tijden heen voortstuwt en wat maakt dat zij méér is dan zomaar een instituut, is het dit geloof in een wereld van Gods recht en gerechtigheid. Niet dat wij die wel even tot stand brengen – nee, het is God zelf zonder wiens hulp wij niets kunnen. Vandaar dat wij onze geformaliseerde kerkdienst op zondagochtend altijd beginnen met de

uitspraak: onze hulp is de Naam van de Heer – die hemel en aarde maakt; dat we vervolgens onze schuld belijden en daarna de Schrift openen om het bevrijdende woord te horen. Deze beweging aan het begin van een kerkdienst, de belijdenis en vergeving van schuld en de openheid voor het ontvangen van Gods woord – dat is voor mij telkens weer een opstanding uit de dood, telkens een nieuw begin, ook al ben je honderd jaar oud-katholiek!

Het evangelie over de blinde Bartimeüs vertelt ons vervolgens over wat de uitwerking is van dit vertrouwen op Gods recht. De blinde ziet niet, althans naar onze maatstaven, maar hij blijkt juist in zijn blindheid te zien wat de ziende omstanders niet zien, namelijk dat deze Jezus van Nazaret de zoon van David is. Het is de eerste keer dat de evangelist Markus deze messiaanse titel laat horen – en niet uit de mond van de leerlingen van Jezus die al zo lang met hem op weg zijn, nee, uit de mond van wie niet meetelt, de blinde die niet kan zien. Zo iemand, daar zouden ook wij van zeggen: houd je mond, je hebt er geen verstand van! Maar de blinde blijkt meer te zien dan de zogenaamd zienden en als hij op het woord van Jezus geroepen wordt, gaat hij recht op hem af – alsof hij hem kan zien staan! Jezus nodigt hem uit om zijn hartsverlangen uit te spreken en hij wordt genezen, hij ziet en volgt Jezus op de aloude weg van Israel via Jericho naar Jerusalem. Wie zijn wij in dit verhaal? Zijn wij die leerlingen van Jezus die wel uitmaken wie erbij horen en wie niet, wie goed oud-katholiek is en wie niet? Of zijn wij zelf die blinde, die roepend en tastend op zoek gaat naar de Zoon van David in zijn leven?

Beste vrienden, de kerk is méér dan zomaar een instituut, als zij blijft vertrouwen op Gods gerechtigheid en als zij de weg van Jezus gaat. Natuurlijk is er een persoonlijk geloof nodig en een persoonlijke inzet in het dagelijkse leven om het evangelie gestalte te geven. Maar ergens weten we ook, dat we dat niet volhouden als we niet gevoed worden door het woord van het evangelie, in de lezing uit de Schrift en door de gezamenlijke maaltijd met brood en wijn. We kunnen niet zonder onze naaste, zonder die gemeenschap van alle heiligen die ons zijn voorgegaan en ons volgen. De kerk moet daarom een open gemeenschap zijn, open voor Gods geest en open voor alle mensen die hunkeren naar een wereld van gerechtigheid. De structuren van onze kerk moeten dat doel dienen. En daarbij geldt voor oude én voor nieuwe oud-katholieken precies hetzelfde: afstand nemen van eigenbelang en kortzichtige oordelen die het recht van God proberen in te dammen, om open te staan voor de nieuwe toekomst van zijn koninkrijk. Afstand nemen van de valse overtuiging dat wijzelf al zien en vervolgens bepalen wie nog blind is, wie erbij hoort en wie niet; afstand nemen om op het woord van Jezus genezing te vinden en ons geheel en al te richten op Gods genade, die ons verlost van onze onmacht en van de dood in onze wereld. Moge daartoe Gods geest ons de kracht geven.

Amen.